

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava
Facultatea de Istorie și Geografie
Școala Doctorală de Științe Socio-Umane
Domeniul : Filosofie

TEZĂ DE DOCTORAT

**Structuri(le) arhetipale ca temei al comportamentului moral în
viziunea psihanalitică a lui
Carl Gustav JUNG**

- Rezumat -

Conducător științific:
Prof. Univ. Dr. **Sorin Tudor MAXIM**

Doctorand:
GROZAVU Oana Elena (LENȚA)

SUCEAVA
2018

CUPRINS TEZĂ

REPERE INTRODUCTIVE

1. Carl Gustav Jung și între-pătrunderea dintre viața și opera sa
2. Descrierea rezumativă a lucrării. Registrul tematic. Expunerea contextului conceptual, a ipotezelor de lucru, metodologiei apelate și obiectivelor vizate.

CAPITOLUL I

DOGMATISMUL AMORAL FREUDIAN DREPT BAZĂ MOTIVAȚIONALĂ A GÂNDIRII PSIHANALITICE A LUI CARL GUSTAV JUNG

I.1. Orizonturi propedeutice pentru gândirea psihanalitică a lui Carl Gustav Jung. Noua deschidere spre inconștient, emotivitatea și compasiunea psihoterapeutică.

I.1.1. Freud și interogarea psihanalitică asupra Mitului lui Oedip. O motivație a inaugurării cercetărilor lui C.G.Jung. Senzația de *culpabilitate* în versiunea psihanaliticii freudiene. Evocarea fenomenelor de *transfer* și *contra-transfer* drept repere ale demersurilor psihanalitice terapeutice. *Pulsiunea sexuală sublimată* drept temei al activităților umane din perspectiva gândirii freudiene. Survenirea *gândirii mitice* sau *ancestral-arhaice* pe fondul suspendării sau insuficienței gândirii normal-logice. *Fantasma incestului* – concept freudian resurecționar și controversat.

I.1.2. Gândirea nedirecționată - temă esențială pentru explorările psihanalitice. Dualitatea conceptual-operațională *gândire direcționată* - *gândire nedirecționată*. Înlocuirea limbajului logic-argumentativ cu cel simbolic. Reveria, visul, fantasmarea. *Funcția onirică* a inconștientului. Psihologia abisală nietzscheeană și raportul psihic generativ *apolinic-dionisiac*. Introducerea conceptelor jungiene de *umbră*, *inconștient colectiv* și *simbolism arhetipal*.

I.1.3. Misiunea psihologiei moderne în raport cu funcțiile de conștiință *ectopsihice* și *endopsihice*. Sesizarea kantiană a existenței zonelor inaccesibile gnoseologic. *Reprezentările obscure* sau *lucrurile în sine* drept astfel de zone ce dețin monopolul asupra dinamicii gnoseologice omenești. Tipologia funcțiilor ectopsihice și endopsihice din perspectiva hermeneuticii psihanalitice propuse de Jung. Importanța etică și morală a acestor funcții în contextul necesității menținerii personalității individuale la stadiul unei echilibrări comportamentale în raport cu ea însăși și cu celelalte personalități.

I.1.4. Ipostaza empatică a psihanalistului și stadiile vindecării transferului negativ. Necesitatea ca transferul psihic autentic să fie *involuntar*. Dimensiunea afecțiunilor psihice ca univers diferit ontic și gnoseologic. Proiecția imaginii *arhetipale*. Efectele, la nivelul ținutei comportamentale și morale, reușitei celor patru etape ale abordării terapeutice asupra transferului negativ înțelese drept secvențe operaționale clinice. Responsabilitatea psihoterapiei și valoarea morală a pacientului.

I.2. Hermeneutica psihanalitică a lui Carl Gustav Jung asupra parametrilor conceptuali freudieni. Cazul tematicilor ce vizează conduita morală

I.2.1. *Nihilismul* freudian din perspectiva lui Carl Gustav Jung. Nevrozele și măștile moralității secolului al XIX-lea. Critica absolutismului *dogmatic* freudian. Freud *voltairian*. *Bigotism* și *ateism*: tendințe extreme ale secolului al XIX-lea. Uitarea lui *deus absconditu* și

a experienței lui *mysterium tremendum* prin antropologizarea imaginii Divinității. *Totem și tabu* din perspectiva forțării evidențelor științifice.

I.2.2. Sincopele analiticii freudiene *anti-moraliste* din perspectiva lui Carl Gustav Jung. Reticența analiticii freudiene în asumarea tezelor artistice, teologice sau filozofice. Adaptarea forțată a acestor domenii conceptului de *libido sexual*. *Isteria* interpretată freudian ca derapaj psihic întemeiat pe un *traumatism sexual infantil*. Respingerea acestei teze freudiene de către Jung și acceptarea avantajelor tehnicii terapeutice de *abregație*. Captivitatea discursului freudian în superstițiile științifice ale secolului al XIX-lea, cu precădere cele ale raționalității, materialismului și nihilismului. Lipsa *auto-analizei* la Freud din perspectiva criticii lui Jung.

I.2.3. Etapele freudiene ale *isteriei* și *cenzura morală* asupra dinamicii libidinale. Fixația și energetica inconștientului. Pierre Janet, Breuer și Binswanger precursori ai lui Freud în definirea isteriei drept *nevroză psihogenă*. Șocul traumatizant, nodurile de blocaj psihic și retenția psihică. Respingerea jungiană a tezei freudiene asupra naturii strict sexuale a șocului excitant inițial. Dinamica *fantasmei constelate* în evoluția nevrozei. Re-definirea conceptului de *libido* în gândirea psihanalitică jungiană. Complexul lui *Oedip* și complexul *Electrei*. Re-evaluarea dimensiunii *etice* a psihicului uman odată cu respingerea de către Jung a *unilateralității* tezei freudiene asupra bazelor nevrozei. Responsabilitatea *morală* a psihanalizei.

I.2.4. Opțiuni *divergente* în abordările psihanalitice ale lui Carl Gustav Jung și Sigmund Freud. Noi trimiteri conceptuale spre arealul trăirii *religioase* și al ținutei *morale*. Critica jungiană asupra viziunii sceptice freudiene drept o perspectivă centrată în jurul stărilor umane *maladive*. Valoarea *pozitivă* a inconștientului în abordarea psihanalitică a lui Carl Gustav Jung. Diferențieri radicale între viziunea freudiană și cea jungiană asupra *moralei* și *fenomenului religios*. Limitele *dogmatice* ale interpretării freudiene ce vizează *bazele inconștiente* ale moralei și comportamentului etico-religios.

I.3. Jung și relansarea capabilităților inconștientului dincolo de pansexualismul sau exclusivismul principiului sexual freudian. Reinvestirea axiomatică a moralei în versiunea psihanalitică jungiană

I.3.1. Jung și interpretarea *monistă* freudiană asupra arhitecturii inconștientului. *Dogmatismul* freudian și riscurile sale concretizate prin tendințele spre amoralitate și ateism. Declasarea valorică a conceptelor primordiale creștine și postularea *fantasmei incestului*. *Eros* și *Thanatos*. Interogarea freudiană asupra *trecutului* pacientului și interogarea jungiană asupra *viitorului* pacientului. Asumarea de către Jung a dificultăților psihanalitice drept probleme de *morală* și nu doar de metodică psihologică. *Supraeul* și raportul postulat de Fichte între *Eu* și *Non-eu*. O paralelă cu teza *autoafirmării* la Alfred Adler.

I.3.2. Reinterpretarea conceptului freudian de *libidou* de pe pozițiile criticismului jungian. Libidoul ca *pulsione sexuală* și libidoul ca *energie psihică primară*. Asemănări conceptuale între interpretarea jungiană a termenului de *libido* și viziunea *schopenhaueriană* asupra conștiinței drept voință pură, parte a impulsiei primordiale universale. Riscurile *etice* ale viziunii freudiene asupra libidoului. Cele trei etape majore ale evoluției sexualității din perspectiva lui Jung. Respingerea jungiană a ideii freudiene de *perversitate infantilă* sau de *sexualitate polimorf-perversă*.

I.3.3. Complexul *imagoului parental* și hiperbolizarea amintirii. Impactul sedimentărilor psihice ale copilăriei asupra progresiei comportamentale. Simbolistica arhetipală a *tatălui*. Insuficiența abordării dimensiunii psihice a copilăriei doar din perspectiva dorinței erotice primare. Reafirmarea, în cadrul explorărilor psihanalitice, a prestanței *morale* aferente educației.

I.3.4. Teoria asociațiilor și logica atipică a inconștientului. Mecanismul *fantazării* și reprezentările *mitologice*. *Lucrul în sine* kantian și conceptul de *filozofie a inconștientului* postulat de Nicolai Hartmann. Considerații jungiene asupra activității onirice. *Visul* ca mozaic informativ-simbolic inconștient. Armonia asociațiilor informative inconștiente. Date inconștiente în cazul creației poetice și botezului creștin. Necesitatea *morală* dar și *științifică* a depășirii tezelor dogmatice freudiene.

CAPITOLUL al II-lea

FUNCȚIA MORALĂ A STRUCTURILOR ARHETIPALE

II.1. Moralitate și arhetip. Mobilitățile inconștientului în sfera actului moral. Conștientul și imperativul social-religios al conduitei etice

II.1.1. Arhetipul ca temei al mentalităților morale și invalidările de ordin conceptual ale Supraeului. Două stadii ale fenomenalității conștiinței morale din perspectiva gândirii psihanalitice a lui Jung. *Non-manifestarea* conștiinței morale drept *o conscientia peccati*. *Supraeul* freudian și *Supraomul* nietzscheean. Revelația *morală* și mentalitatea *etică*. Religia în limitele psihanalizei după versiunea jungiană și religia în limitele rațiunii după gnoseologia kantiană.

II.1.2. Personalitatea numărul unu și personalitatea numărul doi. Decizia morală *subliminală* și miza sa inconștientă. Moștenirea *expresiilor arhetipale* și impactul funcției lor *morale*. Funcția reglativ-morală arhetipală, fenomenul eticii social-religioase și moralitatea. Conduita moral-religioasă și exercitarea *controlului arhetipal* asupra energiei psihice inconștiente. Problema resturilor și sedimentelor arhaice pulsative. *Paradoxul* credinței din perspectivă psihanalitică. Scurtă trimitere la interpretarea lui Kierkegaard asupra secvenței vetero-testamentare a sacrificiului solicitat lui Avraam.

II.1.3. Inconștientul drept temei al conștiinței morale și axiomatica relativă a conduitelor morale. Delimitarea *conștiinței morale de tradiția morală*, de fapt *etică*. Impulsul negativ inconștient evocat de epistolele paulinice. *Vox Dei* ca arhetip și sentimentul datoriei etice în versiunea psihanalitică jungiană. *Bipolaritatea* psihică inconștientă amintită de Goethe prin ipostaza faustică.

II.1.4. Participation mystique și deschiderea arhetipală psihoidă spre unus mundus. Introducerea conceptelor de inconștient colectiv și sincronicitate. Transferul lui *mea culpa* prin mijlocirea inconștientului colectiv. Conștientul etic și inconștientul moral drept rațiune și har în registrul teologic. Dilema conștiinței morale inconștiente negative sau chipul obscur al lui *Vox Dei*. Etosul ca sinteză psiho-socială. Răspunsul cristic la drama lui Iov sau reunirea cristică a personalității iovice cu spiritualitatea lui Yahve.

II.2. Constituția arhetipal-noumenală a binelui și răului

II.2.1. Conștientul în raport cu binele și răul relative. Inconștientul în raport cu binele și răul absolute. *Eritis sicut Deus, scientes bonum et malum*. Interpretarea de nuanță scolastică a binelui și răului absolute ca aspecte ale voinței divine de tip tremendum și fascinosum. Transpunerea aspectelor voinței divine în principii de ordin arhetipal-noumenal. Experimentarea lui *excessu affectus*

II.2.2. Depășirea deficienței nevrotice sau confruntarea cu *umbra* drept rău cumulativ primordial. *Felix culpa* ca deficiență gnoseologică în raport cu posibilitatea cunoașterii binelui și răului absolute. *Eroul arhetipal* și relativitatea verdictelor noastre etice

II.2.3. Brahma Atman și *Brahma Brahma* sau versiunea orientală a raportului psihanalitic dintre inconștientul individual și cel colectiv. Relativitatea axiomatică a lumii sau Maya. Trimiteri la constatările eclesiastice, dialectica hegeliană, Da-seinul heideggerian și

pantesimul spinozist. Hermeneutica termenilor *Ich* și *Selbst*: *Eul* și *Sinele absolut* ca totalitate psihică. Depășirea contrariilor umbră-lumină, bine relativ-rău relativ și proiecția spre sfera inconștientă guvernată de *imagea arhetipală divină*. Binele și răul ca repere ale unui dincolo inconștient sau ale Sinelui absolut. *Arhetipul central* și inconștientul drept supraordonare psihică trăită *numinos*.

II.2.4. Anatman: formula budistă a evitării violenței prin conștientizarea iluziei lumii sau întoarcerea atenției din conștient spre inconștient. Necunoscutul inconștient jungian și necunoscutul gnoseologic schopenhauerian. Evitarea conștientizării *umbrei* prin forme surogat de ținută morală. Riscurile *eticii ezoterice* și temeiurile indescriptibile ale binelui și răului absolut

II.3. Morala primară de ordin arhetipal și tipologii comportamentale aferente

II.3.1. Respingerea antagonismului freudian dintre *natură* și *cultură*. Morala primară și morala secundară. Morala primară drept cultură pre-natală din perspectiva ontogenetică a lui Jung. A prioricul kantian și inconștientul arhetipal drept a priori psihanalitic. *Noumenul* sau lucrul în sine și inconștientul. Binele și răul în versiunea filogenetică jungiană. Arhetipul și lumea *Ideilor* perfecte la Platon. *Supra-omul* ca înstrăinare de natura inconștientului uman și utopia nietzscheeană a unui *dincolo de bine și de rău*.

II.3.2. *Psihologia fără suflet* ca rezultată a perspectivelor științifice materialiste și cauzaliste. Critica jungiană a înțelegerii nevrozelor drept afecțiuni anatomo-glandulare. Psihanalistul și asistentul spiritual drept modele de ținută și manifestare *morală*. Inconștientul sau transcendența spiritului drept actualitate permanentă. Blocarea accesului la pozitivitatea inconștientului sau înțelegerea heideggeriană a așezării sub autoritatea impersonalului *Se*. *Simplitatea* atitudinală psihanalitică și *imitatio christi* drept ipostazieri ale moralității comportamentale. *Enantiodromia* heraclitiană și revelația paulinică pe drumul Damascului în versiunea psihanalitică a lui Jung. Neglijarea activității morale a structurilor arhetipale și lipsa de control asupra *umbrei*. Deblocarea *funcționalității ordonator-morale* a acestor structuri primare inconștiente.

II.3.3. Deschiderile *arhetipale* și responsabilitatea morală în abordările teologice catolice și protestante. Psihificație și fenomenologie din perspectiva lui Jung. Cinci forme majore de factori instinctivi-pulsionali în gândirea jungiană și *replica etică* la adresa lor sau morala secundară. Moduri semifiziologice de comportament: sexualitatea, vârsta și dispoziția ereditară. Trei raporturi decisive indicate de Jung pentru moduri psihologice de comportament: conștient-inconștient, introversia-extroversia și materialitate-spiritualitate. Constanta istorică a dualismului materie-spirit. Cenzura și controlul arhetipal ca temelie a *comportamentului moral*. Materializarea arhetipurilor negative sau concretizarea pulsuniilor distructiv-haotice inconștiente la nivelul simbolisticii totalitare. *Führerul* și *Cel mai iubit fiu al poporului*: exemplele conversiei negative a arhetipului *Salvatorului*.

II.3.4. Cauzalitatea *non-fiziologică* pentru afecțiunile psihice complexe și raportul lor cu sferele de manifestare *etico-religioase*. Principiul *contrarietății* la nivelul dinamicii psihicului uman. Logica raționalității și logica inconștientului, *etica* conștientului și *morala* arhetipală a inconștientului. *Flexibilitatea* terapeutică ca mijloc de reducere a reticențelor pacientului nevrotic. Depășirea influențelor sistemelor *totemice* religioase și a mecanismelor psihanalitice standardizate în abordarea patologiei dezechilibrelor psihice. Dincolo de *superstiția morală* și insuficiența analizelor nietzscheene și freudiene asupra acestei problematice în opinia lui Jung. Cunoașterea de sine individuală drept traseu psihanalitic și gnoseologic spre cunoaștere de sine a întregii omeniri. Noutățile morale interpretate ca *imoralități*. Conștiința biologică și conștiința istorică. Asumarea individuală și colectivă a *nucleului arhetipal moral*.

CAPITOLUL al III-lea

FENOMENALITATEA ARHETIPALĂ ȘI VALENȚELE SALE DE ORDIN MORAL

III.1. Complexitatea psihanalitică a manifestărilor arhetipale și extrapolarea lor simbolică peste demarcația dintre inconștient și conștient. Psihanalistul între hermeneutică și morală.

III.1.1. *Arhetipologia* și clasificări reprezentative ale structurilor arhetipale. Sensul și meta-sensul conceptului de *Archetypos*. Arhetipurile metafizice, culturale și psihologice. Arhetipurile *metafizice* transcendente de linie conceptuală platonice. Arhetipurile metafizice imanente de linie conceptuală aristotelică. Destinul arhetipului metafizic sub incidența hermeneutică a gândirii platonice, aristotelice, neo-platonice, patristice, scolastice și renaștentiste. *Marsilio Ficino* și saltul de la arhetipalul intelectului divin la arhetipalul intelectului uman. Arhetipul *cultural* și *Weltanschauung*. Arhetipalul în gândirea religioasă și simbolică: *Mircea Eliade*, *Ion Petru Culianu*, *Ernest Cassier*, *Gilbert Durand*, *Gaston Bachelard*. Arhetipul *psihologic* și deschiderea jungiană a problematicii inconștientului colectiv.

III.1.2. *Inconștientul individual* ca inconștientul de suprafață psihică și *inconștientul colectiv* drept inconștientul de adâncime psihică. Mobilități arhetipale la nivelul *mitologiei* și *basmului*. *Eroul* și *zeul solari* drept imagini arhetipale ancestrale. Interpunerea factorului *celest*. Expresia simbolică a circularității morții și renașterii în confruntarea cu *umbra*, la nivelul registrului mitic dionisiac și creștin. Desprinderea de *experiența inconștientă personală* prin participare la lumea *arhetipurilor colective*. Similitudini cu *participația* platonice la lumea *Ideilor* Perfecte. Cazurile psihologice ale lui Niklaus von Flue și Jacob Böhme: imaginea *Trinității* ca *mandală* și experimentarea Dumnezeuirii drept *deus absconditus*. Imaginea arhetipală a *Divinității*. Triada arhetipală *umbra-anima-sens primordial*. Psihoză și nevroză. Disociație și individuație. Fixația, autonomia și posesiunea arhetipale. Tratarea psihoterapeutică a psihozei și nevrozei drept o problemă de *ordin moral*.

III.1.3. Stratificarea psihică: conștient, inconștientul personal și inconștientul colectiv. Premise conceptuale ale arhetipului la precursorii lui Jung, Levy-Bruhl și Adolf Bastian: motivele mitologice, reprezentări colective, categorii ale imaginației, idei originare sau elementare. Confuzia freudiană dintre inconștientul personal și cel colectiv și interpretările eronate prezente în scrierea sa *O amintire din copilărie a lui Leonardo Da Vinci*. Arhetipul universal al dublei maternități mitice și al celor două nașteri. Nazismul ca nevroză colectivă a re-proiecției unor arhetipuri antice negative. Vidul imoral impus prin retragerea arhetipului central ca imagine a divinității. Efectul psihic colectiv al *morții lui Dumnezeu*.

III.1.4. Surse ale manifestărilor simbolic-arhetipale: *experiența onirică*, *imaginația activă* și *ideile* exprimate pe fondul *delirului* bolnavilor psihic, stărilor de *transă* sau *viselor* prezente în *primul interval* al copilăriei. Datele *conștiinței*, *arhetipurile individuale* și *arhetipurile colective*. *Echilibrul psihic* al pacientului drept *prioritate morală* a demersului psihoterapeutic în raport cu tendința cercetării non-empatice. Psihanalistul ca *hermeneut* al simbolisticii inconștientului arhetipal colectiv și individual.

III.2. Manifestări arhetipal-simbolice și impactul lor moral.

III.2.1. Studiu de caz asupra unui *paranoic*: revelarea dinamicii arhetipale la nivelul simbolic al *delirului schizofrenic*. Simbolistica arhetipală a *Divinității solare* ca prezență imagistică în viziuni nevrotice dar și în creațiile artistice. Realitatea arhetipală a omului

ancestral. Trăirea *arhetipului* și trăirea *numinos-hierofanică*. Prezența reperelor *moralei primordial-arhetipale* în experiența acestor trăiri.

III.2.2. Arhetipurile ca *forme* deschise conținuturilor psihice inconștiente. Delimitarea jungiană de înțelegerea lor drept *reprezentări inconștiente*. Postularea jungiană a structurilor arhetipale drept *mitologeme* tipice sau factori psihici primordiali. Teza *autonomiei* inconștientului colectiv și a formațiunilor sale arhetipale. Mitul, basmul, legenda ca *medii* arhetipale. Naivitatea mitologică și realitatea arhetipală a omului primitiv. Identificarea inconștientului drept conștient în universul mitic primitiv. Investirea arhetipală a *naturii*. *Arhetipul infans*. Realitatea *moralei arhetipale* a vieții mitico-primitive.

III.2.3. Prezența aspectului *relativității* în conceptul latin de *mores*. Perenitatea cutumelor etice în raport cu morala arhetipal-primordială. Studiu de caz asupra unei experiențe onirice: Simbolistica *Sfântului Duh* drept factor psihic coercitiv. Fenomenul *individației* și inversiunea axiologică între conștient și inconștient. Patologicul, normalitatea și supra-normalitatea psihică în raport cu dinamica structurilor inconștiente. *Personalități arhetipale autonome*. Perechea arhetipală *animus-anima* și poziționarea ei teluric-inconștientă. Generarea *simbiozei contrariilor psihice* drept funcție *transcedentală* și scop *moral* al demersurilor psihoterapeutice.

III.2.4. Mediile de manifestare arhetipal-simbolică: *patologia clinică*, *viziunile*, *experiențele onirice* și sfera preocupărilor *artistico-religioase*. Studiu de caz asupra evidențierii inconștiente a binelui și răului absolute peste registrul perceptiv al conștientului. Metoda *amplificării*, funcția *transcendentă* psihică de unificare a contrariilor și *individația*. Evocarea imaginii orientale a mandalei sau a cercului sanscrit. Conceptul jungian de *persona* sau masca conștientului. Dualitatea conceptuală *anima-animus*. Cele trei niveluri constitutive ale conceptului de *anima*. Studiu de caz asupra activării *arhetipului arhaic central* al Divinității. Criptomnezia și riscurile confuziei dintre conținuturile inconștientului individual și cel colectiv. Accederea simbolică arhetipală ca fenomen al *deblocării* ereditare. Arhetipul Divinității și funcția sa morală inconștientă. Chipul divin ca *tabu sacru*.

III.3. Mobilități ale inconștientului colectiv și axiomatica morală sugerată simbolico-arhetipal

III.3.1. Posibile definiri ale gândirii psihanalitice jungiene: *psihologie analitică*, *psihologie a complexelor*, *filozofia inconștientului*, *noologie abisală*. *Medii de contact* cu informații inconștiente. Imposibilitatea stabilirii unui *număr determinat* al arhetipurilor individuale și colective. Inconsistența demersului de încadrare numerică a acestora. Componenta *simbolică* a procesului arhetipal. Posibilitatea întemeirii ultimei *transcendente* a mecanismului inconștient arhetipal. Erupția arhetipal-simbolică în contextul unei situații de criză manifeste.

III.3.2. Simbolul arhetipal al *Sfintei Treimi*. Arhetipul *triunghiului* sau al trinității familiare. Pre-existența psihică a arhetipurilor universale. Paralelisme explicative postulate de către *morala naturală*. Respingerea jungiană a acuzațiilor de *misticism*. Stratificarea descendentă de la conștientul individual și colectiv către posibila dimensiune transcendentă spre care deschide inconștientul colectiv. Ne-întemeierea religiilor primitive pe fenomenalitatea refulării și sublimării sexuale. Sursa erotică a muzicii. Intuiția și simțământul drept ustensile de *cunoaștere* și nu de fantazare creațională.

III.3.3. Abordarea de tip *materialist-biologist* a Divinității, drept o *realitate psiho-sexuală*. Evocarea *Persoanei Divinității* drept *imaginea arhetipală a lui Dumnezeu*. Studiu de caz asupra fenomenului *sincronicității*. Arhetipul *Sinelui* drept simbol *cristic*. Arhetipuri tipice, atipice și incadrabile. Transcendența *gnoseologic-kantiană* a arhetipurilor. Arhetipul ca factor *psihood*. Trăsături ale conceptului de *unus mundus* și similitudini ale acestora cu aspecte din *fizica subatomică* în viziunea lui Jung. Armonia particulelor subatomice și

armonia structurilor arhetipale drept garanție a *moralității arhetipale primordiale*. Alchimia drept cale spre simbolistica arhetipală și oportunitățile inconștientului colectiv.

III.3.4. *Morala* ca rezultată a exigențelor rațiunii la Kant și *morala arhetipală* ca temelie a raționalității la Jung. Similitudini conceptuale între gândirea psihanalitică *jungiană* și ontologia metafizică *heideggeriană*: Umbra, Persona, Impersonalul Se și Da-sein-ul. Glisarea evolutivă a gândirii psihanalitice jungiene dinspre întemeierea *fiziologică* a structurilor arhetipale către acceptarea naturii lor *numinoase*. Postularea, dinspre acceptarea existenței acestei naturi, a *moralei arhetipale primordiale*, fenomen distinct de *morala secundă* sau *eticile social-religioase*.

CAPITOLUL al IV-lea

APELAREA SIMBOLULUI ARHETIPAL ÎN REGISTRUL TRĂIRILOR MORAL-RELIGIOASE

IV.1. Dinamica simbolisticii arhetipale la nivelul mistico-mitic și referințele sale morale

IV.1.1. Evoluția conceptului de *Spirit* de la spiritualism la hillozoism și materialism. Spiritul și sufletul. Duhul *vremurilor* și duhul *adâncurilor* sau conștientul colectiv și inconștientul colectiv. Spiritul ca *suflare* divină și energetica sa psihică. *Simbolistica* suflului în mistica vetero-testamentară: Duhul de *viață* suflat peste Adam și coborârea Sfântului Duh. Simbolul *spiritului* și eșecul materialist de a gândi spiritul drept o anexă a materie. Spiritul *simbolizat* și discuția cu propriul inconștient în experiența onirică.

IV.1.2. Demersul inconștientului de indicare a *binelui* și *răului* absolute. Dimensiunea onirică a manifestărilor simbolico-arhetipale și ipostazierile acestora prin *personaje specifice*. Simbolul spiritului în sfera narativă a *basmului*. *Relativitatea dimensiunilor* sau suspensia spațio-temporală la nivelul expresiei arhetipal-simbolice din basm. Duplicitatea *energiei psihice inconștiente* exprimată în basm și duplicitatea *forțelor naturii*. Finalitatea pozitivă a *mitului* și ideea moralizatoare a victoriei binelui asupra răului. Versiunea mistică a acestei idei sau *Apocalipsa după Ioan*. Problema sacrificiului sau a probei: Ispitirea și patima *cristică*, muncile lui *Herakles*. Aspectul *teriomorf* al simbolisticii spiritului. Un simbol arhetipal *teriomorf*: *șarpele edenic*. Arhetipul *spiritului* sau al inconștientului înțeles drept *daimonion*.

IV.1.3. Mandala drept *quadratura circuli*. Mandala ca *yantra* budistă. *Arhetipul totalității*, al armoniei și echilibrului moral reprezentat prin simbolul mandalei. Arhitectonica *imaginii Divinității* în configurațiile mandalice prezente la nivelul relatărilor extatice vetero-testamentare: Ezechiel, Daniel și Enoh. *Crucea* – cea mai complexă mandală. *Ținuta morală superioară* ca scop al persuasiunii simbolice de la nivelul mandalei. Mandala lui *Jacob Böhme*, sinteză simbolică a binelui și răului. Mandala orientală și mandala occidentală.

IV.1.4. Limbajul *alchimic* și *dogma creștină* drept cumulări de simboluri ce trimit către structuri arhetipale ale inconștientului colectiv. Istoria *mântuirii* ca periplu al conexiunilor între conștient și inconștientul colectiv. *Schema circulară* a simbolisticii religioase potențate de inconștientul colectiv. Lipsa simbolului în dimensiunea mundaneității tehnico-științifice drept temelie a *nevrozelor sociale*. Arhetipul *omului-Dumnezeu* și imaginea *Mântuitorului*. Semnificația alchimică a simbolului *peștelui*: ridicarea imaginii paradigmatică a lui Hristos din *adâncurile* inconștientului colectiv. Expresia paulinică *Hristos trăiește în noi* sau asumarea moralei primordiale arhetipale.

IV.2. Simbolul arhetipal ca exponent al extrapolărilor moralei inconștientului colectiv în dimensiunile religiei, alchimiei și artei. Imaginea arhetipului în manifestările sincronicității.

IV.2.1. *Apocalipsa lui Ioan* din perspectiva psihanaliticii jungiene. Simbolul Mântuitorului drept *Adam secundus* sau arhetipul totalității. Anticristul ca *umbra* ipostaziată a lui Hristos. Versiunea alchimică a imaginii lui Hristos drept totalitatea *lapis-ului filozofic* și *coniunctio* opozițiilor elementare. Anamneza lui *Imago Dei* și a doua naștere a omului din *duh*. Necesitatea *bipolarității* psihice și mitice. Conflictul dintre Hristos și Anticrist sau confruntarea binelui absolut cu răul absolut. Liberul arbitru în cadrele acestei dualități tensionale. Progresul omului actual sub incidența umbrei colective sau modernitatea anticristică.

IV.2.2. Thoma din Aquino între mistica creștină și alchimie. *Aurora Consurgens* drept expresie simbolică creștin-alchimică a erupțiilor inconștiente. Finalitatea *moral-arhetipală* a discursului din *Aurora Consurgens*. Credința drept fenomen de *excitare nervoasă psihogenă*. Respingerea posibilității de afecțiune nevrotică în cazul autorului *Aurorei Consurgens*. Trăirea creștină și drama psihică în elaborarea *Aurorei Consurgens*. Tehnica de psihanaliză a viselor aplicată pentru textul *Aurorei Consurgens*. Simbolul ca formă deplină a expresiei arhetipale prezente în acest text.

IV.2.3. Arta drept activitate *psihologică*. Respingerea tezei freudiene a *traumei psihice infantile* drept baza creaționalității artistice. Trecerea în plan secund a structurilor arhetipale individuale în actul creației artistice. Artistul ca factor *mijlocitor* între conștientul colectiv și inconștientul colectiv. Arta ca deschidere spre inconștientul colectiv la omul *arhaic* și *copil*. Asemănarea dintre trăirea artistică și trăirea mistică la nivelul deschiderii spre inconștientul colectiv. Arta ca fenomen *symptomatic* în versiunea lui Freud și arta drept fenomen *arhetipal-smbolic* în gândirea jungiană. Conceptul de patrie și arhetipul *maternității*. Arta ca fenomen de conexiune cu *morala arhetipală primordială* și artistul drept *resurecționar* al psihicului colectiv.

IV.2.4. Cele trei coincidențe specifice fenomenului *sincronicității*. Rolul *simbolisticii arhetipale* în dinamica *sincronicității*. Trei metode exploratorii psihanalitice non-jungiene: *metoda asociativă*, *analiza simptomelor*, *metoda anamnestică*. Metoda de cercetare psihanalitică specifică viziunii jungiene: *analiza inconștientului* sau *psihologia abisală*. Interpretarea și importanța *datelor arhetipal-simbolice* în cadrul psihologiei jungiene. Ecoul *simbolic* al *moralei arhetipal-primordiale* la nivelul înțelepciunii mitologice și al dimensiunii cultural-religioase.

IV.3. Asumarea funcției morale arhetipal-primordiale prin intermediul simbolisticii creștine

IV.3.1. *Fenomenul religios* drept factor con-substanțial psihicului omenesc, în opinia lui Jung. *Trăirea religioasă autentică* și *idolatriile dogmatice*. Funcția arhetipală a delimitării dintre *binele absolut* și *răul absolut* drept capacitate impusă de axiomatica transcendentă. Problematika religioasă personală drept fundament pentru majoritatea dezechilibrelor nevrotice. Ne-asumarea modernă a *simbolisticii arhetipale creștine*. Creștinismul *fals* drept masca ce ascunde pulsivitatea *păgânismului* antic. Retragerea *Mysteriumului Magnum* ca prezență numinoasă din simbolistica creștinismului *surogat*. Eclipsarea *cunoașterii de sine* prin *inteligenta tehnică* și aderarea la simbolistica *idolatră* ce deschide spre arhetipuri *străine moralei creștine*.

IV.3.2. *Proiecția psihică a umbrei* asupra celorlalți. Falsa mobilizare împotriva umbrei extrapolate în ipostaza celuilalt și utopia asumării arhetipului *eroului distrugător*. Egoismul și eschiva în fața *auto-evaluării morale*. Recunoașterea propriei umbre și *confruntarea* cu spectrul său negativ tradusă în limbaj teologal prin confruntarea cu *păcatul*. Principiul

cristic al *iubirii aproapelui* și principiul socratic al *cunoașterii de sine*. Imposibilitatea iubirii celorlalți în absența *iubirii de sine*. Egoismul ca *ne-iubire* de sine și dezechilibru nevrotic. Iubirea de sine sau *pacea lăuntrică* ca temei al iubirii de semenii. Iubirea de sine și iubirea aproapelui drept exigențe ale *moralei arhetipale-primordiale* inaugurată odată cu geneza divină. Expresia *simbolico-mitică* a acestei exigențe concretizată prin parabolele și alegoriile vetero- și nou- testamentare.

IV.3.3. Absentarea confruntării cu umbra și lipsa *auto-corecției morale*. Posibilitatea existenței *răului transcendent* din perspectiva psihaanalitică. Re-evaluarea psihaanalitică a conceptelor *Dumnezeului creștin* și *demonului ispititor*. Cele două concepte înțelese ca realități *arhetipal-transcedentale* traduse prin *simbolistica mistică*. Respingerea ipostazierii lor ca simple noțiuni *superstițioase*. Eroarea asumării depline a responsabilității binelui și răului absolut ca temei al angoasei în sensul existențialismului *sartreian* sau al nevrozei *nietzscheene*. Influențe arhetipale pozitive și negative sau *inspirația divină* și *ispita*. Întoarcerea la *Vox Dei* și analitica tipologiei influențelor inconștiente sau conceptul nou-testamentar de *cercetare a duhurilor*.

O perspectivă concluzivă

1. Aniela Jaffè și Antonia Anna Wolff – două personalități reprezentative pentru școala jungiană de psihaanaliză
2. Demersul interpretativ aferent lucrării de față drept posibil sol conceptual pentru noi explorări teoretico-empirice. Cuvânt de încheiere

Bibliografie

Cuvinte cheie:

suflet, comportament moral, conduită etică, psihanaliză jungiană, dogmatism freudian, morală arhetipal-primordială, etici socio-religioase, inconștient colectiv, arhetipuri colective, inconștient individual, arhetipuri individuale, conștient individual, conștient colectiv, simbolistică arhetipală, funcție moral arhetipală, numinos, mandală, alchimie, dinamică psihică, sincronicitate, pulsione, umbra, nevroză, relativitate spațio-temporală, oniric.

Descrierea rezumativă a lucrării. Registrul tematic. Expunerea contextului conceptual, a ipotezelor de lucru, metodologiei apelate și obiectivelor vizate.

Analiza propusă în lucrarea de față debutează cu abordarea problematicii cadrului motivațional de apariție și dezvoltare a explorărilor jungiene psihanalitice. Astfel, în *primul capitol* intenționăm surprinderea elementelor conceptuale care l-au marcat pe Jung la începutul carierei sale, cu precădere acele teorii în fața cărora Jung a resimțit incertitudine și îndoială. Este vizată, mai cu seamă, teoria psihanalitică a profesorului său, *Sigmund Freud*, teorie ce așează la baza fenomenalității nevrozei trauma sexuală infantilă. Pentru Jung, această viziune ridică mari semne de întrebare, dar nu poate fi neglijată nici problematica morală pe care o implică. Să fie dinamica psihicului uman întemeiată doar pe instinctul și pusiunea sexualității? Și, plecând dinspre această teză, se pot rezuma fenomene precum religia, mitul sau arta numai la traume infantile de ordin sexual sau la dorințe erotice refulate și tranzitate apoi prin procesul de transformare subliminală? Nu există posibilitatea unui substrat mai profund inconștient al acestor fenomene, iar sexualitatea să fie doar unul dintre elementele pulsative inconștiente, dar nu baza întregului complex psihic al omului? Aceste dileme au reprezentat temelia de început a gândirii lui Carl Gustav Jung, solul motivațional ce a susținut și potențat dezvoltarea conceptelor și viziunii psihanalitice jungiene. *Depășirea dogmatismului freudian* - considerat *amoral* și închis în spațiul amorf al raționalității unidirecționale - a constituit pentru Jung una dintre primele sale misiuni conceptuale pe care și le-a asumat cu riscul distanțării de Freud. Astfel, în *primul capitol* al lucrării de față propunem o incursiune propedeutică în arealul acestui debut al gândirii jungiene ce se raportează critic la discursul conceptual și empiric freudian.

În *al doilea capitol* abordăm teoria jungiană a inconștientului colectiv și a structurilor arhetipale aferente acestuia punând accent pe funcția morală arhetipală. Urmărim delimitarea

jungiană dintre morala arhetipal-primordială și eticile social-religioase. Jung s-a întrebat despre posibilitatea existenței unui cadru arhetipal moral înăscut survenit odată cu apariția omului și a psihicului acestuia. Astfel, inconștientul colectiv ar deține *funcția morală primordială*, arhetipurile sale ar putea indica distincția dintre un bine și un rău absolut. Aceste elemente funcționale activează separat în raport cu imperativele social-religioase, imperative care sunt exigențe etice impuse de tradiție pentru conservarea și supraviețuirea societății. În ce constă, așadar, decisiva delimitare între *morala primordială inconștientă* ca funcție arhetipală și *eticile social-religioase*? Ce înseamnă comportament moral din perspectiva psihanalizei și cum s-ar putea încadra fenomene precum simțământul binelui și al răului, ivirea noumenalului sau, ceea ce credinciosul numește Vox Dei? Sunt câteva dintre problematizările dilematice pe care analitica jungiană le-a abordat în cadrul tematicilor ce leagă dinamica inconștientului arhetipal de funcția moralei primordiale. În capitolul al doilea încercăm o descriere a acestei abordări precum și evidențierea preocupărilor jungiene în raport cu tematica moralei arhetipale, morală ce răzbate simbolic la nivelul fenomenelor religioase, onirice, patologic-delirante sau artistice.

În *al treilea capitol* continuăm analiza deschisă în capitolul anterior punând accentul pe erupțiile simbolice ale structurilor arhetipale inconștiente la nivelul sferei conștientului și pe repercursiunile morale inerente acestor apariții. Jung a încercat scoaterea psihanalistului din paradigma freudiană a cabinetului medical și aducerea sa în zona cercetărilor *inter-disciplinare* astfel încât psihanaliza să poată deveni și o *hermeneutică a expresiilor spirituale*, sau, mai precis, arhetipal-inconștiente. Mitul, basmul, visul și trăirile religioase dobândesc, în gândirea psihanalitică jungiană, noi valențe și se relevă a fi perimetre de expozeu arhetipal. Majoritatea tematicilor situate central în cadrul acestor experiențe de manifestare arhetipal-simbolică sunt de factură morală. Practic, ele conferă indicii despre binele și răul absolut. Astfel, miturile, basmele, trăirile religioase și majoritatea viselor tind să ne releve aceste componente benefice și negative. Ele relevă binele și răul de ordin absolut și sugerează, adesea, necesitatea urmăririi celui dintâi și respingerii celui din urmă. Simbolul arhetipal deține, în opinia lui Jung, capacitatea de a expune ce este bine și rău într-o anumită conjunctură de evenimente, situații sau inter-relaționări personale și colective. Cum se realizează acest fenomen și în ce constă prezența sa la nivelul experiențelor onirice, ale mitului, fanteziei active sau viziunilor mistice? Funcția morală arhetipală nu ține cont de normele etico-religioase? Dacă așa este, care poate fi resortul delimitării și autonomiei întrezărite aici, autonomie ce vizează întreaga structură arhetipală inconștientă și amploarea inconștientului colectiv în ansamblul său? Sunt interogări la care analitica jungiană încearcă

să răspundă. În capitolul al treilea al lucrării de față urmărim câteva repere ale acestor complexe răspunsuri oferite de Jung dilemelor amintite.

În cel de-al patrulea capitol ne centrăm pe identificarea de către Jung a câtorva zone prioritare de *funcționalitate arhetipal-simbolică*. Este vorba despre arealul religios, cu precădere cel creștin, despre preocupările alchimiei și ale artei. Jung reușește o abordare psihanalitică a fenomenului religios extrem de aplicată, concentrându-și explorările pe *texte clasice mistice* cum ar fi Apocalipsa lui Ioan. Simbolistica prezintă în acest gen de texte i-a indicat existența inconștientului colectiv ca baza informațională primară dinspre care puteau apărea date relevante pentru întreaga evoluție a omenirii, date arhetipale ce au fost expuse în mod simbolic. De asemenea, *textele alchimice* par să dovedească aceeași conexiune cu inconștientul colectiv și același mod de exprimare al informației arhetipale prin intermediul structurilor simbolice. Arta, în egală măsură, poate reprezenta, în opinia lui Jung, o sferă de intensă expresie simbolică arhetipală. Din nou, sesizează Jung, aceste erupții simbolico-arhetipale au ca temă predilectă binele și răul absolut, deci un bine și un rău care adesea nu sunt recunoscute de către mundaneitatea cotidiană și de înțelegerea profană, înțelegere ancorată doar în sfera conștientului colectiv și individual. Care ar putea fi tipologiile acestor simboluri arhetipale religioase, alchimice și artistice? Cum și când sunt ele necesare? Ce intensitate are *impactul moral* al acestor simboluri apelante pentru conștiința umană? Sunt doar câteva dintre interogările ce marchează demersul jungian al acestor problematici, demers ale cărui repere le vizăm în ultimul capitol al lucrării de față.

Cele patru capitole se doresc a fi patru unități de analiză asupra *teoriei arhetipale jungiene* și a valențelor sale morale. În debutul lucrării insistăm pe relația intelectuală și conceptuală dintre gândirea psihanalitică a lui Jung și cea a lui Freud, pentru ca apoi, plecând de la această deschidere propedeutică, să expunem problematicile funcției morale arhetipale, tipologiei arhetipurilor și dinamicii inconștiente precum și tematicile prezenței simbolic-arhetipale la nivelul unor experiențe umane relevante precum religia sau arta. În tot acest demers exploratoriu prin conceptualizările jungiene avem în vedere trimiterile pe care Jung le face la problematica *moralității*, trimiteri ce nu constituie corelări, conexiuni inserate ci, dimpotrivă, sunt *realități* surprinse de explorarea psihanalitică. Astfel, *moralitatea* nu este o problemă suprapusă în raport cu tema structurilor arhetipale și a inconștientului colectiv, ci ea este con-substanțială acestora, face parte din fondul problemei arhetipurilor, morala fiind o funcție primordială ce le aparține și definește.

Operele autorilor clasici constituie mereu o sursă de teme și abordări ce pot, la fiecare nouă interpretare, să confere noi paliere și deschideri inedite. În acest context, în lucrarea de

față ne propunem să expunem o *interpretare* a câtorva teze și concepte jungiene reprezentative care se află într-o strânsă corelare cu problematica moralei și a eticilor social-religioase. Interpretarea nu vine, ca demers analitic, să postuleze definiții și axiome definitive. Dimpotrivă, ea doar *propune* câteva paliere și registre care susțin o abordare a viziunilor și tezelor jungiene de pe alte poziții conceptuale, poate mai puțin explorate.

Ipoteza principală a lucrării de față o constituie ideea că Jung, prin identificarea existenței inconștientului colectiv, a structurilor sale arhetipale și a funcției morale aferente acestora re-valorizează problema moralei, de-clasată de către gândirea psihanalitică de tip biologism a lui Freud - gândire ce pune accentul pe înțelegerea pulsivității sexuale infantile drept bază a psihicului uman.

Metoda de cercetare utilizată în această lucrare este una *exegetică* cu inserții comparative, ceea ce se intenționează la nivel metodologic fiind interpretarea conceptelor reprezentative jungiene și a valențelor morale ale acestora. Se apelează, așadar, la demersul interpretativ-conceptual, ceea ce aduce cu sine avantajul unei explorări în baza textelor jungiene dar și dezavantajul unei resurse informaționale generale mai reduse. Totodată, se fac, constant, trimiteri la textele literaturii filozofice universale, urmându-se discursul jungian care deține valențe enciclopedice, solicitarea informațiilor din arii diferite de cercetare și creație fiind o constantă a demersului analitic dezvoltat de către Jung.

Obiectivele vizate se concentrează în jurul identificării noțiunilor și schemelor conceptuale care pot conferi o imagine cât mai elocventă asupra sistemului gândirii psihanalitice jungiene și a locului ocupat de problema moralității în cadrul mecanismelor sale conceptuale și empirice. Acest sistem propune existența unor structuri suprapuse care sunt identificate astfel: conștientul colectiv, conștientul individual, inconștientul individual cu arhetipurile sale și inconștientul colectiv cu structurile sale arhetipale și funcția lor morală. Dincolo de acest ultim reper, din perspectiva gândirii psihanalitice jungiene se poate lăsa deschisă posibilitatea existenței transcendente, o existență care nu poate constitui tema de preocupare a psihanaliticii, dar care își poate prelungi ecoul dinamicii sale în dimensiunea inconștientului uman. Expunerea câtorva aspecte și repere ale acestei viziuni și surpinderea modului în care Jung observă legătura lor cu problematica morală constituie, așadar, *obiectivul* acestei lucrări care se dorește, în esență, o propunere interpretativă ce vizează opera unuia dintre cei mai importanți intelectuali ai secolului al XX-lea.

Demersul interpretativ aferent lucrării de față drept posibil sol conceptual pentru noi explorări teoretico-empirice. Cuvânt de încheiere.

Jung a insistat asupra aspectului dilematic al multora dintre descoperirile sale, el rămânând fidel ideii ce l-a călăuzit întreaga sa carieră, idee ce susținea că nu știm aproape nimic despre universul psihic al omului tot astfel cum nu cunoaștem vastitatea și cromatismul fizic al întregului cosmos. Lucrarea de față încearcă să respecte acest crez jungian și ne propunem să indicăm doar conținuturi și teze ale operei lui Jung care sunt afiliate problemei raportului dintre *inconștient* și *morală*, precum și un punct de vedere interpretativ, o opinie asupra acestora. Interpretarea nu oferă soluții sau rezolvări definitive dar ea surprinde anumite aspecte ale subiectului abordat precum și amploarea celor ce nu se cunosc încă despre acest subiect. Actul asumat în această lucrare se dorește a fi o invitație la noi meditații asupra operei jungiene înțeleasă ca o punte de reunire între știință și artă, între psihologie, filosofie, teologie și mitologie. Tot astfel cum un text poetic sau o lucrare de artă revin mereu spre a fi interpretate, actul interpretării fiind, așa cum susținea și *Heidegger* în volumul *Originea operei de artă*, de fiecare dată inedit în descoperirea mereu surprinzătoare a *reității* existenței¹, și opera lui Carl Gustav Jung pare a predispune, cu fiecare interpretare, la noi abordări. Totalitatea punctelor de vedere expuse în această lucrare relevă speranța că ele pot sta la baza unor noi procese interpretative care dețin capacitatea de a relua teze jungiene, descoperindu-le alte valențe și sensuri. La rândul ei, problema strictă a tematicii *moralei* abordată de pe pozițiile teoriei arhetipale jungiene poate fi înțeleasă drept sursă a unor mereu alte analize conceptuale dar și ale aplicațiilor empirice cu noi deschideri psihologice exploratorii. Lucrarea de față a încercat să contribuie la acest demers al expunerii unei astfel de ample și complexe teme drept reper ce poate dispune spre alte cercetări. Sperăm ca acest deziderat să se înscrie în tipologia de gândire jungiană, gândire pentru care rostirea timpurie a lui *Heraclit* ce afirma că adâncurile sufletului sunt de ne-cuprins constituie un *motto* călăuzitor.

¹ Heidegger, Martin, *Originea operei de artă*, Humanitas, București, 1995, pp. 53-54

Bibliografie:

1. Adler, Alfred, *The Science of Living*, George Allen and Unwin. Ltd., Museum Street, Lowe and Brydone Printers, Ltd., London, 1930
2. Adler, Alfred, *Sensul vieții*, (trad. Gavrilu Leonard), Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010
3. Afloroaei, Ștefan, *Lumea ca reprezentare a celuilalt*, Institutul European, Iași, 1994
4. Aquino, Thoma, *Summa Theologica. Despre Dumnezeu*, (trad. Gheorghe Sterpu) Editura Științifică, București, 1997
5. Aristotel, *Despre suflet*, (trad. Maria-Cristina Andrieș) Editura IRI, București, 2000
6. Aristotel, *Poetica*, (trad. D.M. Pippidi), Editura IRI, București, 1998
7. Assoun, Paul-Laurent, *Freud, filozofia și filozofii*, (trad. Valentin Protopopescu), Editura Trei, București, 1996
8. Augustin, *Prima cateheză*, (trad. G.B. Țăra), Polirom, Iași, 2002
9. Augustin, *De doctrina christiana*, (trad. Marian Ciucă), Editura Humanitas, București, 2002
10. Augustin, Aureliu, *Despre Cetatea lui Dumnezeu*, (trad. Leon Băncilă), Editura Științifică, București, 1998
11. Bachelard, Gaston, *The poetic of space*, (trad. Maria Jolas), Beacon Press, Boston, 1994
12. Bachelard, Gaston, *Psihanaliza focului*, (trad. Lucia Ruxandra Munteanu), Editura Univers, București, 1989
13. Bair, Deirdre, *Jung. O biografie*, (trad. Mihaela Negrilă), Editura Trei, București, 2011
14. Bârlogeanu, Lavinia, *Toni Wolff, Misterioasa călugăriță a lui Carl Gustav Jung*, Studiu introductiv la Toni Wolff, *Studii despre psihologia lui Carl Gustav Jung*, Editura Nemira București, 2017
15. Benet, E.A., *Întâlniri cu Jung*, (trad. Sofia-Manuela Nicolae), Editura Trei, București, 2014
16. Berdiaev, Nikolai, *Spirit și libertate*, (trad. S. Lăcătuș), Editura Paideia, București, 1996
17. Berdiaev, Nikolai, *Împărăția Spiritului și Împărăția Cezarului*, (trad. Ilie Gyurcsik), Editura Amarcord, Timișoara, 1994
18. Berdiaev, Nikolai, *Încercare de metafizică eshatologică*, (trad. Ion Nastasia), Editura Paideia, București, 1999
19. Bergson, Henri, *Evoluția creatoare*, (trad. Vasile Sporici), Institutul European, Iași, 1998
20. Bishop, Paul, *C.G.Jung and Nietzsche, în Jung in Contexts: A Reader*, (coord. Paul Bishop), Published by Routledge, 11 New Fetter Lane, London EC4P 4EE, 1999
21. Blaga, Lucian, *Trilogia valorilor*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1946
22. Blaga, Lucian, *Aspecte antropologice*, Editura Facla, București, 1976
23. Boethius, *Consolarea filozofiei*, (trad. Otniel Vereș), Editura Polirom, Iași, 2011
24. Boetius din Dacia, *Despre eternitatea lumii*, (trad. Alexander Baumgarten) în volumul *Despre eternitatea lumii*, Editura IRI, București, 2007
25. Böhme, Jacob, *Aurora sau răsăritul care se întrezărește*, (trad. Gheorghe I. Ciorogaru), Editura Științifică, București, 1993
26. Bondor, George, *Dansul măștilor. Nietzsche și filozofia interpretării*, Editura Humanitas, București, 2008
27. Braga, Corin, *10 Studii de Arhetipologie*, Editura Dacia, Cluj, 1999
28. Breuer, Josef; Sigmund Freud, *Studies on Hysteria*, (trad. James Strachey), The Hogarth Press, Ltd., Basic Books, INC., Publishers, New York, USA, 1940

29. Campbell, Joseph, *The innateness of myth. A new interpretation of Joseph Campbell's reception of C.G. Jung*, Ritske Rensma 2009, British Library Cataloguing-in-Publication Data, Library of Congress Cataloging-in-Publication Data
30. Cassier, Ernest, *Eseu despre om*, (trad. Constantin Cosman), Editura Humanitas, București, 1994
31. Chevalier, Jean; Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*, Editura Artemis, București, 1994
32. Conger, P. John, *Jung și Reich. Trupul ca umbra*, (trad. Olimpia Nicolae), Editura Atman, București, 2017
33. Culianu, Petru, Ioan, *Călătorii în lumea de dincolo*, (trad. Gabriela și Andrei Oișteanu), Editura Nemira, București, 1996
34. De Chardin P., *Despre mediul divin*, (trad. Dorin Ștefănescu) Editura Herald, București, 2007
35. Deussen, Paul, *Filozofia Upanișadelor*, (trad. Corneliu Sterian), Editura Tehnică, București, 1994
36. Descartes, Rene, *Meditații metafizice*, (trad. Ion Papuc), Editura Crater, București, 1997
37. Descartes, Rene, *Principiile filozofiei*, (trad. Ioan Deac), Editura IRI, București, 2000
38. Didi-Huberman, Georges, *Invention of Hysteria, Charcot and the Photographic Iconography of the Salpêtrière*, (trad. Alisa Hartz) The MIT Press Cambridge, Massachusetts, London, England, 2003
39. Dolto, Francoise, *Convorbiri cu Gérard Séverin. Evangheliile și credința față în față cu psihanaliza sau Viața dorinței*, (trad. Măriuca și Adrian Alexandrescu), Editura Metafrază, București, 1996
40. Dostoievski, F.M., *Frații Karamazov*, (trad. Ovid Constantinescu, Izabela Dumbavă), Vol. 2, Editura Univers, București, 1982
41. Drob, Sanford L. *Ghid de lectură la Cartea Roșie de C.G.Jung*, (trad. Manuela Sofia Nicolae, Victor Popescu), Editura Trei, București, 2016.
42. Dry M., Avis, *The Psychology of Jung: A Critical Interpretation*, London: Methuen & Coltd, New York: John Wiley & Sons Inc, 1961
43. Dudzinski, Denise M., *The phenomenology of integrity: An Essay in clinical ethics*, Dissertation Submitted to the Faculty of the Graduate School of Vanderbilt University in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in Religion, Nashville, Tennessee, August, 2001, UMI Number: 3019442
44. Durand, Gilbert, *Structuri antropologice ale imaginarului*, (trad. Marcel Aderca), Editura Univers Enciclopedic, București, 1998
45. Durand, Gilbert, *Arte și arhetipuri. Religia artei.*, Editura Meridiane, București, 2003
46. Edinger, F. Edward, *Întâlnire cu sinele – un comentariu jungian la Ilustrații la Cartea lui Iov de William Blake*, (trad. Emanuela-Jalbă Șoimaru), Editura Nemira, București, 2016
47. Eliade, Mircea, *Bunul sălbatic, yoginul și psihanalistul*, în *Eseuri*, (Maria și Cezar Ivănescu), Editura Științifică, București, 1991
48. Eliade, Mircea, *Morfologia religiilor*, Editura Jurnalul literar, București, 1993
49. Eliade, Mircea, *Mefistofel și androgenul*, (trad. Alexandra Cuniță), Editura Humanitas, București, 1995
50. Eliade, Mircea, *Mituri, vise și mistere*, (trad. Maria și Cezar Ivănescu), Editura Univers Enciclopedic, București, 1998
51. Eliade, Mircea, *Mitul eternei reîntoarceri. Arhetipuri și repetare*, (Maria și Cezar Ivănescu), Univers Enciclopedic, București, 1999
52. Eliade, Mircea, *Sacrul și profanul*, (Brîndușa Prelipceanu), Editura Humanitas, București, 1995

53. Eliade, Mircea, *Nașteri mistice*, (trad. Mihaela Grigore Paraschivescu), Editura Humanitas, București, 1995
54. Eschil, *Prometheus înălțuit*, Editura Univers, București, 1982
55. Ewen, B. Robert, *Introducere în teoriile personalității*, (trad. Sofia-Manuela Nicolae), Editura Trei, București, 2012
56. Fichte, J. G., *Doctrina Științei*, (trad. Paul Blendea și Radu Gabriel Pârvu), Humanitas, București, 1995
57. Fillmore, Charles, *Metaphysical Bible Dictionary*, (Dicționar biblic metafizic), Charles Fillmore Reference Library, Unity house, Unity Village, Missouri, 2004
58. Florian, Mircea, *Logică și epistemologie*, Editura Antet, București, 1996
59. Foucault, Michel, *Istoria sexualității*. Vol. 2. *Practicarea plăcerilor*, Editura Univers, București, 2004
60. Fordam, Michael, *Psihoterapie jungiană*, (trad. Brândușa Popa), Editura Herald, București, 2014
61. Franz von, Marie-Louise, *Dimensiuni arhetipale ale psihicului*, (trad. Walter Fotescu), Editura Herald, București, 2014
62. Franz von, Marie-Louise, *Visele și moartea*, (trad. Sanda Roșescu), Editura Nemira, București, 2015
63. Franz von, Marie-Louise, *Psihic și materie*, (trad. Ida Alexandrescu), Editura Herald, București, 2016
64. Franz von, Marie-Louise, *Alchimia. Introducere în simbolism și psihologie*, (trad. Anca Bodogae), Editura Nemira, București, 2017
65. Fraassen van, Bas. C., *An introduction to the philosophy of time and space*, Columbia University Press, USA, 2013
66. Freud, Sigmund, *The Ego and the Id and Other Works*, (trad. James Strachey, Anna Freud, Carrie Lee Rothgeb, Angela Richards), The Hogarth Press and The Institute of Psycho Analysis, Londra, 1961
67. Freud, Sigmund, *Viața mea și psihanaliza*, (trad. Gabriel Avram), Editura Herald, București, 2016
68. Freud, Sigmund, *Studii despre societate și religie*, (trad. Roxana Melnicu, George Purdea, Vasile Dem. Zamfirescu), Opere Complete, Vol. 9, Editura Trei, București, 2010
69. Freud, Sigmund, *Interpretarea viselor*, (trad. Roxana Melnicu), Opere Esențiale, Vol.2, Editura Trei, București, 2010
70. Freud, Sigmund, *Prelegeri de introducere în psihanaliză*. (trad. Ondine Dascălița, Roxana Melnicu, Reiner Wilhelm), Serie nouă, Opere esențiale, vol.1, Editura Trei, București, 2010
71. Freud, Sigmund, *Despre psihanaliză*, Cinci prelegeri ținute la Universitatea Clark, (trad. George Scrima), Editura Herald, București, 2011
72. Freud, Sigmund, *Despre vis*, (trad. Daniela Ștefănescu), Editura Trei, București, 2011
73. Freud, Sigmund, *Eul și Se-ul*, (trad. G. Purdea și Vasile Dem. Zamfirescu), Opere esențiale, Vol.3, Editura Trei, București, 2010
74. Freud, Sigmund, *Declinul complexului Oedip*, (trad. Rodica Matei), Opere esențiale, Vol. 5, Editura Trei, București, 2010
75. Freud-Jung, *Correspondența*, (trad. Laura Karsch), Editura Trei, București, 2015
76. Freud, Sigmund, *Trei cercetări de teoria sexualității*, (trad. Lucian Pricop), Editura Cartex, București, 2017
77. Freud, Sigmund, *Totem și Tabu. O interpretare psihanalitică a vieții sociale a popoarelor primitive*, (trad. Gabriel Doru Avram), Editura Herald, București, 2017

78. Fromm, Erich; Suzuki, Teitaro, Daisetz; Martino, de Richard, *Budismul Zen și Psihanaliza* (trad. Nistor Smaranda), Editura Trei, București, 2015
79. Gaudapāda, *Advaita Vedānta : Māṇḍūkya-Kārikā*, (trad. Ovidiu Cristian Nedu), Editura Herald, București, 2002
80. Hall, A. James, *Interpretarea jungiană a viselor*, (trad. Laura Chirodea), Editura Herald, București, 2013
81. Heidegger, Martin, *Originea operei de artă*, (trad. Thomas Kleininger și Gabriel Liiceanu), Humanitas, București, 1995
82. Heidegger, Martin, *Repere pe drumul gândirii*, (trad. Thomas Kleininger și Gabriel Liiceanu), Editura Politică, București, 1998
83. Heidegger, Martin, *Timpul imaginii lumii*, (trad. Andrei Timotin), Editura Paideia, București, 1998
84. Heidegger, Martin, *Introducere în metafizică*, Gabriel Liiceanu, (trad. Thomas Kleininger), Humanitas, București, 1999
85. Heidegger, Martin, *Conceptul de timp*, (trad. Cătălin Cioabă), Editura Humanitas, București, 2000
86. Heidegger, Martin, *Ființă și timp*, (trad. Gabriel Liiceanu și Cătălin Cioabă), Editura Humanitas, București, 2003
87. Heidegger, Martin, *Despre eterna reîntoarcere a aceluiași*, (trad. Lucian Ionel), Editura Humanitas, București, 2014
88. Hegel, G.W.F., *Prelegeri de filozofie a religiei*, (trad. D.D.Roșca), Editura Humanitas, București, 1995
89. Hegel, G.W.F., *Filozofia spiritului*, (trad. Constantin Floru), Editura Humanitas, București, 1996
90. Hegel, G.W.F., *Prelegeri de filozofie a istoriei*, (trad. Petru Drăghici și Radu Stoichiță), Humanitas, București, 1997
91. Hegel, G.W.F., *Fenomenologia Spiritului*, Editura IRI, București, 2000
92. Hermes Trismegistos, *Textele sacre sau În cântarea hermetică*, (trad. Maria Genescu), Editura Univers Enciclopedic, București, 2003
93. Hesiod, *Munci și zile*, (trad. St. Bezdechi), Editura Științifică, București, 1957
94. Hoeller, S. A., *The gnostic Jung and the seven sermons to the dead*, Theosophical Publishing House, Wheaton, Ill., 1994
95. Hubert H., Mauss M., *Introduction a l analyse quelques phenomenes religieux*, Euvres I, Paris, 1906
96. Husserl, Edmund, *Meditații carteziene*, (trad. Aurelian Crăiuțu), Editura Humanitas, București, 1994
97. Jacobi, Jolande, *Psihologia lui C.G. Jung*, (trad. Daniela Ștefănescu), Editura Trei, București, 2012
98. Jacobi, Jolande, *Complex, Arhetip, Simbol în psihologia lui C.G. Jung*, (trad. Daniela Ștefănescu), Editura Trei, 2015
99. Jaffé, Aniela, *C. G. Jung: word and image*, Princeton University Press, 1979
100. Jaffé, Aniela, *Was C.G. Jung a mystic ? And Other Essays*, (trad. Diana Dachler și Fiona Cairns), Daimon Verlag, Einsiedeln, Elveția, Kindle Edition
101. Jung, Carl Gustav, *Amintiri, vise, reflecții*, (trad. Daniela Ștefănescu), Editura Humanitas, București, 1996
102. Jung, Carl Gustav, *Psihologia fenomenelor oculte*, Opere complete, Vol. 1, (trad. Dana Verescu), Editura Trei, București, 2015
103. Jung, Carl Gustav, *Cercetări experimentale*, Opere complete, Vol. 2, (trad. Radu Gabriel Pârvu), Editura Trei, București, 2017

104. Jung, Carl Gustav, *Psihogeneza bolilor spiritului*, Vol. 3, (trad. Dana Verescu), Editura Trei, București, 2005
105. Jung, Carl Gustav, *Freud și psihanaliza*, Opere Complete, Vol. 4, (trad. Daniela Ștefănescu), Editura Trei, București, 2008
106. Jung, Carl Gustav, *Simboluri ale transformării*, Opere Complete, Vol. 5, (trad. Daniela Ștefănescu), Editura Trei, București, 2016
107. Jung, Carl Gustav, *Tipuri psihologice*, Opere Complete, Vol. 6, (trad. Viorica Nișcov), Editura Trei, București, 2004
108. Jung, Carl Gustav, *Două scrieri despre psihologia analitică*, Opere Complete, Vol. 7, (trad. Viorica Nișcov), Editura Trei, București, 2007
109. Jung, Carl Gustav, *Dinamica inconștientului*, Opere Complete, Vol. 8, (trad. Viorica Nișcov), Editura Trei, București, 2013
110. Jung, Carl Gustav, *Arhetipurile și inconștientul colectiv*, Opere Complete, Vol. 9.1, (trad. Vasile Dem Zamfirescu și Daniela Ștefănescu), Editura Trei, București, 2014
111. Jung, Carl Gustav, *Aion. Contribuții la simbolistica Sinelui*, Opere Complete, Vol. 9.2, (trad. Daniela Ștefănescu), Editura Trei, București, 2005
112. Jung, Carl Gustav, *Civilizația în tranziție*, Opere Complete, Vol. 10, (trad. Adela Motoc și Christina Ștefănescu), Editura Trei, București, 2011
113. Jung, Carl Gustav, *Psihologia religiilor vestice și estice*, Vol. 11, (trad. Viorica Nișcov), Editura Trei, București, 2010
114. Jung, Carl Gustav, *Psihologie și alchimie*, Opere Complete, Vol. 12, (trad. Viorica Nișcov), Editura Trei, București, 2016
115. Jung, Carl Gustav, *Studii despre reprezentările alchimice*, Opere Complete, Vol. 13, Editura Trei, București, 2017
116. Jung, Carl Gustav, *Mysterium Coniunctionis*, Opere Complete, Vol. 14. 2, (trad. Daniela Ștefănescu), Editura Trei, București, 2006
117. Jung, Carl Gustav, *Mysterium Coniunctionis*, Vol. 14. 3, (trad. Dana Verescu), Editura Trei, București, 2006
118. Jung, Carl Gustav, *Despre fenomenul spiritului în artă și știință*, Opere Complete, Vol. 15, (trad. Gabriela Danțiș), Editura Trei, București, 2007
119. Jung, Carl Gustav, *Practica psihoterapiei*, Opere Complete, Vol. 16, (trad. Daniela Ștefănescu), Editura Trei, București, 2013
120. Jung, Carl Gustav, *Dezvoltarea personalității*, Opere Complete, Vol. 17, (trad. Viorica Nișcov), Editura Trei, București, 2006
121. Jung, Carl Gustav, *Viața simbolică*, Opere Complete, Vol. 18/1, (trad. Adela Motoc), Editura Trei, București, 2014
122. Jung, Carl Gustav, *Cartea Roșie*, (trad. Viorica Nișcov și Simona Reghintovschi), Editura Trei, București, 2011
123. Jung, Carl Gustav, *Analiza viselor*, (trad. Sofia-Manuela Nicolae), Editura Trei, București, 2014
124. Jung, C.G., *Cuvânt înainte la Erich Neumann – The Origins and History of Consciousness*, (trad. R. F.C. Hull) Maresfield Library, London, 1989
125. Jung, Carl Gustav, *Cuvânt înainte la Jacobi, Jolande. Psihologia lui C.G. Jung*, (trad. Daniela Ștefănescu), Editura Trei, București, 2012
126. Jung, Carl-Gustav, *Prefață la Jacobi, Jolande, Complex, Arhetip, Simbol în psihologia lui C.G.Jung*, (trad. Daniela Ștefănescu), Editura Trei, București, 2015
127. Jung, Carl Gustav, *Prefață la Aniela Jaffé – Apariții. Fantome, vise și mituri*, (trad. Daniela Ștefănescu), Editura Humanitas, București, 2015

128. Jung, Carl Gustav, *Introducere în psihologia jungiană. Note ale seminarului de psihologie analitică susținut de C.G.Jung în 1925*, (trad. Ștefania Gubavu), Editura Trei, 2017
129. Jung, Carl Gustav, *Abordarea inconștientului în volumul Omul și simbolurile sale*, (trad. Mirela Foghianu), Editura Trei, București, 2017
130. Kalsched, Donald, *Lumea interioară a traumei*, (trad. Walter Fotescu), Editura Herald, București, 2017
131. Kant, Immanuel, *Critica rațiunii pure*, (trad. Nicolae Bagdasar și Elena Moisuc), Editura IRI, București, 1994
132. Kant, Immanuel, *Critica rațiunii practice*, (trad. Nicolae Bagdasar), Editura IRI, București, 1995
133. Kant, Immanuel, *Logica generală*, (trad. Alexandru Surdu), Editura Trei, București, 1996
134. Kant, Immanuel, *Prolegomene*, (trad. Mihai Flonta și Thomas Kleininger), Editura ALL, București, 1998
135. Kempis, de Toma, *Imitatio Christi sau Urmarea lui Hristos*, (trad. Dumitru C. Vișan), Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1991
136. Kernbach, Victor, *Miturile esențiale*, Editura Științifică și enciclopedică, București, 1978
137. Kernbach, Victor, *Biserica în involuție*, Editura Politică, București, 1984
138. Kierkegaard, Sören, *Școala creștinismului*, (trad. Mircea Ivănescu), Editura Adonai, 1995
139. Kierkegaard, Sören, *Frică și cutremurare*, (trad. Dragoș Popescu), Editura Antaios, Oradea, 2001
140. Kirsch, Thomas; Hogenson, George (eds). *The Red Book: Reflections on C.G. Jung's Liber Novus*. Publisher: Routledge 2013
141. Koestler, Arthur, *Lunaticii*, (trad. Gheorghe Stratan), Editura Humanitas, București, 1995
142. Laplanche, Jean; Plontalis, J. B., *Vocabularul psihanalizei*, (trad. Radu Clit, Alfred Dumitrescu, Vera Sandor și Vasile Dem. Zamfirescu), Editura Humanitas, București, 1994
143. Leader, Darian, *Ce este nebunia?*, (trad. Smaranda Nistor), Editura Trei, București, 2016
144. Leibniz, G.W., *Eseuri de teodicee*, (trad. D. Morărașu și Ingrid Ilinca), Editura Polirom, Iași, 1997
145. Leibniz, G. W., *Monadologia*, (trad. Vasile Muscă), Editura Dacia, Cluj, 2001
146. Levi-Strauss, C., *Gândirea sălbatică*, (trad. I. Pecher), Editura Polirom, Iași, 2011
147. Levi, Eliphas, *Dogma și ritualul înaltei magii. Dogma*, (trad. Maria Ivănescu), Editura Antet, București, 1996
148. Levi, Eliphas, *Cartea splendorilor. Studii despre originile Kabbalei*, Editura Antet XX Press, București, 2002
149. Lévy-Bruhl, Lucien, *Les fonctions mentales dans les sociétés inférieures*, Première édition 1910. 9e édition 1951. Paris : Les Presses universitaires de France, 1951, Microsoft Word 2001 pour Macintosh
150. Le Bon, Gustave, *Psihologia mulțimilor*, (trad. Mariana Tabacu), Editura AntetXX Press, București, 1999
151. Luther, Martin, *Table Talk, Grand Rapids*, (trad. William Hazlittmi), Christian Classics Ethereal Library, The Lutheran Publication Society, Philadelphia, 2004
152. Marsilio Ficino, *Asupra iubirii*, (trad. Sorin Ionescu), Editura de Vest, Timișoara, 1992

153. Minulescu, Mihaela, *Complexele. Creativitate sau distructivitate?*, Editura Trei, București, 2016
154. Myss, Caroline, *Arhetipuri*, (trad. Nicolai, Ana), Editura For You, București
155. Mocanin, Radmila, *Esența psihologiei lui Jung și budismul tibetan*, (trad. Claudia Mitrofan), Editura Atman, București, 2015
156. Moreschini, Claudio, *Istoria filosofiei patristice*, (trad. Alexandra Cheșcu, Mihai-Silviu Chirilă și Doina Cernica), Editura Polirom, Iași, 2009
157. Moss, Robert, *Istoria secretă a visului*, (trad. Ana-Maria Ștefănescu), Editura Nemira, București, 2016
158. Neumann, Erich, *The Great Mother. An analysis of the Archetype*, (trad. Ralph Manheim), Princeton University Press, New Jersey, 1974
159. Neumann, Erich, *The Origins and History of Consciousness*, , (trad. R. F.C. Hull), Maresfield Library, London, 1989
160. Nietzsche, Friedrich, *Amurgul idolilor*, (trad. Vasile Frăteanu și Camelia Tudor), Editura Eta, Cluj, 1993
161. Nietzsche, Friedrich, *Așa grăit-a Zarathustra*, (trad. Ștefan Augustin Doinaș), Humanitas, București, 1996
162. Nietzsche, Friedrich, *Anticristul*, (trad. Vasile Muscă), Editura Apostrof, Cluj, 1998
163. Nietzsche, Friedrich, *Dincolo de bine și de rău*, (trad. Francisc Grünberg), Editura Universitas, București, 1998
164. Nietzsche, Friedrich, *Voința de putere*, (trad. Claudiu Baci), Editura Aion, 1999
165. Otto, Rudolf, *Sacral*, (trad. Ioan Milea), Editura Dacia, Cluj, 1996
166. Otto, Rudolf, *Despre numinos*, (trad. Silvia Irimia și Ioan Milea), Editura Dacia, Cluj, 1996
167. Owens, Joseph, *Metafizică creștină elementară*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2007
168. Palmer, Michael, *Freud și Jung despre religie*, (trad. Leonard Gavrilu), Editura IRI, București, 1999
169. Papini, Giovanni, *Viața lui Isus*, (trad. Alexandru Marcu), Editura Ago-Temporis, Chișinău, 1991
170. Perrot, Étienne, *Calea transformării după C.G. Jung și alchimie*, (trad. Doru Mareș), Editura Nemira, București, 2016
171. Pitagora, *Legile morale și politice*, (trad. Anca Pîntea), Editura Antet, Oradea, 1996
172. Platon, *Timaios*, în *Opere* vol. 7, (trad. Petru Creția și Cătălin Partenie), Editura Științifică, București, 1993
173. Platon, *Mitul Peșterii, Republica, Miturile lui Platon*, (trad. Cristian Bădiliță), Humanitas, București, 1996
174. Platon, *Dialoguri, Menon*, Editura IRI, București, 1996
175. Platon, *Scrisori*, (trad. Ștefan Bezdechi), Editura IRI, București, 1996
176. Platon, *Dialoguri. Apărarea lui Socrate*, Editura IRI, București, 1996
177. Platon, *Menexenos*, (trad. Nicolae-Serban Tănăsoacă), Editura Teora, București, 2000
178. Porphyrios, *Viața lui Pitagora. Viața lui Plotin*, (trad. Adelina Piatkowski, Cristian Bădiliță, Cristian Gașpar), Editura Polirom, Iași, 1998
179. Rabbi Simeon ben Yohai, Rabbi Eleazar, *Zoharul sau cartea Splendorii*, Editura Antet, București, 1997
180. Ricoeur, Paul, *Despre interpretare. Eseu asupra lui Freud*, (trad. Magdalena Popescu și Valentin Protopopescu), Editura Trei, București, 1998
181. Ricoeur, Paul, *Conflictul interpretărilor*, (trad. Horia Lazăr), Editura Echinoc, Cluj-Napoca, 1999

182. Rider, Le, Jacques, *Modernitatea vieneză și crizele identității*, Editura Universității Al.I.Cuza, Iași, 1995
183. Ryan, Vincent H., *The body numinosum: an integration of Jung's continuing incarnation and Kelinberg-Levin's phenomenological theory*, A Dissertation Submitted to the Faculty of the California Institute of Integral Studies in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Humanities with a Concentration in East-West Psychology, California Institute of Integral Studies, San Francisco, CA, 2012, UMI 3551859 Published by ProQuest LLC (2013),
184. de la Rocheterie, Jacques, *Simbologia viselor. Natura*, Vol.2, (trad. Iulian Dragomir), Editura Artemis, București, 2006
185. Roudinesco, Elisabeth, *La ce bun psihanaliza?*, (trad. Dara Maria Străinu), Editura Trei, București, 2002
186. Shamdasani, Sonu, *Jung and the Making of Modern Psychology: The Dream of a Science*, Cambridge University Press, 2003
187. Samuels, A.; Shorter B.; Plaut, S., *Dicționar critic al psihologiei analitice jungiene*, (trad. Corin Braga), Editura S. Freud, Binghampton-Cluj, 1995, Editura Humanitas, București 2005
188. Samuels, Andrew, *Jung și post-jungienii*, (trad. Brandușa Popa și Gabriela Deniz), Editura Herald, București, 2013
189. Sartre, J.P., *Ființa și neantul. Eseu de ontologie fenomenologică*, (trad. Adriana Neacșu), Editura Paralela 45, București, 2004
190. Schopenhauer, A., *Lumea ca voință și reprezentare*, Vol.1, (trad. Emilia Dolcu, Viorel Dumitrașcu, Gheorghe Puiu), Editura Moldova, Iași, 1995
191. Schopenhauer, Arthur, *Scrieri despre filozofie și religie*, (trad. Anca Rădulescu), Editura Humanitas, București, 1995
192. Selvam, Raja, *Advaita Vendata and jungian psychology, Explorations towards further reconciliation in East-West dialogues on the psyche*, A dissertation to Pacifica Graduate Institute, Dissertation Publishing, 2007, UMI, Copyright 2012 by ProQuest LLC.
193. Șestov, Lev, *Filozofia tragediei*, (trad. Teodor Fotiade), Editura Univers, București, 1997
194. Spinoza, Benedict, *Etica*, Editura Antet, București, 1998
195. Stekel, Wilhelm, *Limbajul viselor*, (trad. Andra Hâncu), Editura Trei, București, 2014
196. Stevens, Anthony, *Jung*, (trad. Oana Vlad), Editura Humanitas, București, 2006
197. Țuțea, Petre, *322 de vorbe memorabile*, Editura Humanitas, București, 1997
198. Țuțea, Petre, *Omul. Tratat de antropologie religioasă*, Editura Timpul, Iași, 2003
199. Unamuno, Miguel, *Agonia creștinismului*, Editura Symbol, București, 1995
200. Vernant, Jean-Pierre, *Mit și gândire în Grecia Antică*, (trad. Zoe Petre și Andrei Niculescu), Editura Meridiane, București, 1995
201. Vernant, Jean-Pierre, *Mit și religie în Grecia Antică*, (trad. Mihai Gramatopol), Editura Meridiane, București, 1995
202. Weber, Max, *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, (trad. Ihor Lemnij), Editura Humanitas, București, 2003
203. Wehr, Gerhard, *Jung, A biography*, (trad. David M. Weeks), Shambhala, Boston, 1987
204. Wolff, Toni, *Studii despre psihologia lui C.G. Jung*, (trad. Anca Bodogae), Editura Nemira, București, 2017
205. Zamfirescu, Vasile Dem., *Filozofia inconștientului*, Editura Trei, București, 1998, 2016
206. Zamifrescu, Vasile Dem., *În căutarea sinelui, Jurnalul despre Constantin Noica. Jurnalul unei psihanalize*, Editura Trei, București, 1999

207. Zamfirescu, Vasile Dem., *Introducere în psihanaliza freudiană și post freudiană*, Editura Trei, 2015
208. Zamfirescu, Vasile Dem., Cuvânt înainte la Carl Gustav Jung, *Două scrieri despre psihologia analitică*, Editura Trei, București, 2007
209. Zoja, Pattis Eva, *Sandwork expresiv. O abordare jungiană*, (trad. Alexandru Pop), Editura Herald, București, 2013

Articole

1. Bondor, George, "Paul Ricoeur and The Biblical Hermeneutics", în *Journal for the Study of Religions and Ideologies*, vol. 9, no. 27 (Winter 2010), p. 209
2. Brown, Robin S., "Beyond the evolutionary paradigm in consciousness studies", în *The Journal of Transpersonal Psychology*, 2013, Vol.45, No.2, Copyright 2013 Transpersonal Institute, p.163
3. Burns, Charlene P E, "A Jungian perspective on religious violence and personal responsibility", în *Cross Currents*; Spring 2006; 56, 1; ProQuest Central, pp. 17-18
4. Corbett, Lionel. "Jung's The Red Book Dialogues with the Soul. Herald of a new Religion?" , în *Jung Journal .Culture & Psyche*.Volume 5, 2011 - Issue 3. pp. 63-77. doi.org/10.1525/jung.2011.5.3.63
5. Galipeau, Steven. "The Red Book and Jung's Typology", în *Psychological Perspectives. A Quarterly Journal of Jungian Thought*, Volume 56, 2013 - Issue 1: Sacred Explorations. Pp. 34-49. doi.org/10.1080/00332925.2013.758522
6. Gildersleeve, Matthew, "Se Faire Voir with Jung and the Ethics of Psychoanalysis", în *Soc. Sci.* 2017, 6, 16 MDPI, pp. 19-20
7. Hankir, Ahmed; Zaman, Rashid, "Jung's archetype, The Wounded Healer, mental illness in the medical profession and the role of the health humanities in psychiatry", în *Myth exploded*, 2013, BMJ Publishing Group, p.2
8. Moreno, Antonio Thomist, "Jung's Ideas on Religion", în *A Speculative Quarterly Review*; Jul 1, 1967; 31, 3; ProQuest Central, p. 282
9. Odajnyk, Walter, V. "The Red Book as the Source of Jung's Psychological Types", în *Psychological Perspectives. A Quarterly Journal of Jungian Thought* .Volume 56, 2013 - Issue 3: The Veil . pp. 310-328. doi.org/10.1080/00332925.2013.814511
10. Platko, Jane, "In Search of Ethics, A Response to Marie-Louise von Franz's Lecture, C. G. Jung's Rehabilitation of the Feeling Function in Our Civilization", în *Jung Journal .Culture & Psyche* 3:4 / fall 2009, p.4
11. Rozuel, Ce'cile, "Moral imagination and active imagination: searching in the depths of the psyche", în *Journal of Management Development* Vol. 31, No. 5, 2012, Centre for Business Interdisciplinary Studies, Faculty of Business and Law, Auckland University of Technology, Auckland, New Zealand, Emerald Group Publishing Limited, p. 497
12. Shamdasani, Sonu; Beebe, John, "Jung Becomes Jung: A Dialogue on Liber Novus (The Red Book)", în *Psychological Perspectives. A Quarterly Journal of Jungian Thought*.Volume 53, 2010 - Issue 4: Jung's Red Book: The Spirit of the Depths. Pp. 410-436. doi.org/10.1080/00332925.2010.524110
13. Schweinsburg, Jane D., "Professional Awareness of the Ethics of Selection", în *Journal of Information Ethics*; Fall 1995; 4, 2; ProQuest Central, pp. 35-3